

ד. 1) לענין אלו סימנים נשאלה השאלה לפני רבי "הלכה בדברי מי", וכיצד פשט רבי, ולמאי נפקא מינה (גמ' רש"י ותוס' לעיל)? 2) האם חצר קובעת למעשר מדאורייתא או מדרבנן (גמ' ותוס'), והאם כל חצר דינה הכי (פרט), ומדוע? 3) זכר או נקבה שלא הביאו סימנים, מאימתי יש לדון אותן כסריסים (פרט), ולמאי נפקא מינה? 4) האם השנים דקתני בפרקין לענין גדלות וקטנות היינו דווקא מעת לעת?

ה. 1) האם השש שנים של עבר עברי הם מעת לעת, ומנין (גמ' רש"י ותוס')? 2) מה הוא "וכן שבבן וכן שבבת" המוזכר בברייתא לענין מעת לעת? ומה הטעם לפרש הכי? 3) בא סימן העליון ואין ידוע אם בא גם הסימן התחתון, מה דינה (פרט), ומדוע (גמ' ותוס')? וכיצד דינה [להמבואר במתניתין] היכא דנבדקה ולא נמצא הסימן התחתון, ומדוע? ומנין דדווקא הסימן התחתון הוא העיקרי? 4) מה ביאורו של המקרא "שדים נכוננו ושערך צימח", ושל המקרא "בעשות ממצרים דרך למען שדי נעורייך"?

ו. 1) מה דעתו של רבן שמעון בן גמליאל בענין הקדמת הסימן העליון לתחתון, ומדוע (גמ' ותוס')? וכיצד דינה היכא דבאו סימני העליון רק בצד אחד, ומדוע? 2) האם אשה נאמנת בבדיקת הסימנים (פרט), ומדוע? וכיצד הדין היכא דבדקה נשים ולאחר בדיקת הנשים בדקה אנשים ונמצא שלא כבדיקת הנשים, ומדוע (תוס')? 3) אי נימא דיש נאמנות לאשה על הסימנים, האם אף לכתחילה אפשר לבדוק על ידה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')?

ז. 1) יבם ויבמה שבאו לפנינו, האם יש ענין לבדוק בשערותיהן (פרט), ומדוע (תוס')? 2) באיזה גוונא גסטרא מקבלת טומאה, ומדוע (תוס')? ומה השיעור כדי לבטל מן הגסטרא תורת קבלת טומאה, ומדוע? 3) מה הוא השיעור כדי לבטל מכלי חרס או מין אחר תורת כלי, ולמאי נפקא מינה? והאם לאחר שבטל ממנו שם כלי, שייך לחזור וליתן לו שם כלי (פרט), ומדוע (תוס')? 4) האם בכל המקומות שהצריכו שיעור של "כונס משקה" הוא שיעור אחד, ומדוע (תוס')?

ח. 1) כיצד אפשר לבדוק נקב אם הוא כונס משקה או מוציא משקה, ומדוע יש לבדוק דווקא באופן זה? 2) אצבע יותרת שיש בה ציפורן או שאין בו ציפורן העומדת בשורת האצבעות, מה דינה לענין לטמא במגע ובמשא ובאוהל? והאם היכא דאינה עומדת בשורת האצבעות דינה שונה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? 3) איזה דבר אינו מטמא במדרס, ומדוע? והאם יש דבר המטמא במדרס שאינו מטמא בשאר טומאתו, ומדוע (גמ' ותוס')? 4) מי הם הראויים לדון דיני ממונות שאינם ראויים לדון דיני נפשות, ומהיכן שמעינן להו (גמ' ותוס'), והאם אפשר לשמוע להו מהרדי, ומדוע? והאם ראויים אלו לדון את כולם, ומדוע (תוס')?

ט. 1) האם אותם הכשרים לדון מוכרח דגם כשרים להעיד, או אותם הכשרים להעיד מוכרח דכשרים גם לדון, ומדוע (פרט; גמ' ותוס')? ומה דינה של אשה בדין ובעדות, ומדוע (תוס')? 2) כיצד פסק רבי יוחנן גבי גמר דין בלילה, מניין, ומדוע? 3) דבר המקבל טומאה האם מוכרח דאף חייב במעשרות, ומדוע? ומה דין התבלין בטומאת אוכלין ובמעשרות (תוס')? 4) באלו מינים יש חיוב מעשרות ופאה מדאורייתא ומדרבנן, ומדוע (גמ' ותוס')?

י. 1) מה דינם של עולשין לענין טומאת אוכלין (פרט; גמ' ותוס'), ומדוע? 2) האם מהני מחשבה על מחובר, ומדוע? ומהיכן וכיצד סבר רבא להוכיח לה (גמ' רש"י ותוס'), והאם הוא מוכח, ומדוע? 3) תרנגולא או תרנגולתא דאגמא האם מותרים הם באכילה, ומדוע? ומה דין טומאתם כשמתו? והאם בעינן מחשבה כדי ליתן להם תורת טומאה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')? 4) נבלת עוף טהור בכפרים או בכרכין, האם צריכה מחשבה כדי לקבל טומאה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')?

יא. 1) כיצד התבארה בסוגיין דחיתתם של רבנן לקל וחומר של רבי יוחנן בן נורי בענין מחשבה לנבלת עוף טהור? ומדוע דווקא באופן זה (גמ' ותוס')? 2) מה דינן של סיאיה ועולשין לענין חיוב מעשר (פרט; גמ' ותוס'), ומדוע? והאם סותר הוא לכללא דמתניתין גבי חיוב מעשר וקבלת טומאה, ומדוע? 3) המפקיר כרמו ועמד לבוקר ובצרו, האם חייב במתנותיו, ומדוע? והאם כולי עלמא מודו לה? ומה הוכיחו מינה בסוגיין?

יב. 1) האם שבת חייב בפאה, ומנלן? ומה דינו לענין חיוב מעשרות וקבלת טומאה (פרט), ומדוע? 2) האם תיאה או חלתית או קור ניקחים בכסף מעשר, ומדוע? וכיצד דינם לענין קבלת טומאה ומדוע (גמ' ותוס')? 3) מה הוא הכללא דמתניתין בענין חיוב ראשית גז ומתנות, והאם כולי עלמא מודו לה, ומדוע? 4) מה דין לוף שוטה ודנדנה לענין חיוב ביעור ודיני שביעית, ומדוע? 5) מה הוא "קשקשת", ומנין (גמ' ותוס')? והאם אפשר להכשיר דג בקשקשת בלא סנפיר, ומדוע?

יג. 1) מי הם הטעונים ברכה לפניהם שאינם טעונים ברכה לאחריהם, ומדוע (גמ' ותוס')? 2) מה הוא הגיל שראוי להיות בו בן סורר ומורה, ומדוע? 3) עד מתי יכולה קטנה למאן (פרט), ומדוע? וכיצד דינה אם לא מיאנה ונשאת לאחר לאחר שהגדילה, ומדוע (תוס')? 4) היכי משכחת לה זינתה ברצון ואינה נאסרת לבעלה ולבועל, ומנין?

יד. 1) היכן צריכים להיות שתי השערות שאמרו (פרט)? ומה גודלן של השערות האמורות, וכיצד פסקינן להלכה (גמ' ותוס')? 2) כיצד הדין היכא דיש גומות אבל אין שערות, או שיש שתי שערות אבל בגומא אחת? 3) הרואה שלשה כתמים או כתם אחד שיש לחלקו לשיעור שלש ראיות, כיצד יש לדון עליה, ומדוע? ומה חשיב שיעור שלש ראיות? 4) הרואה שתי ראיות מגופה ואחת בחלוקה, האם יש לצרפו לזוב, והאם הוא מתורת וודאי או מתורת ספק, ומדוע?

טו. 1) אשה שבדקה עצמה שני ימים בבין השמשות מתחילתו עד סופו, וביום השלישי מצאה על חלוקה כתם שיש לחלקו לשלש ראיות או לשתים, האם יש לה לחוש משום זיבה, ומדוע? 2) וכיצד דינה היכא דבדקה עצמה רק בבין השמשות דרבי יהודה, או רק בבין השמשות דרבי יוסי, ומדוע (גמ' ותוס'?) 3) נדה דבדקה עצמה בשחרית של יום השביעי ונמצאת טהורה או טמאה, ומן המנחה ולמעלה לא בדקה עצמה, האם יכולה לטבול בלילה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס'?)

טז. 1) הרואה כתם, מאימתי מטמאה עצמה ומטמאה קדשים, ומדוע? ומה הוא "מטמאה עצמה" (רש"י ותוס'?) 2) ראתה כתם היום ולמחר ראתה ראייה גמורה, מאימתי יש לה לחוש לטומאה, ומדוע? ומאימתי תמנה את ימי הנדה והזיבה שלה (פרט), והאם הוא רק לחומרא או גם לקולא (גמ' רש"י ותוס'?) 3) מה הוא "ההפסק טהרה" דדנו בו לענין כתמים, ומאי נפקא מינה איכא בהאי הפסק, וכיצד הכריעו בדינו (גמ' רש"י ותוס'?)

בהצלחה!

תשובות למבחן נדה מו נג

א. (1) לדעת תנא קמא האי סימנים הם שומא ואכתי קטן הוא. ולדעת רבי יוסי בר יהודה הרי הם סימנים. ואמר רבי כרספדאי בריה דרב שבתאי דהיינו דווקא היכא דעודן בו לאחר שהגדיל, אבל בלאו הכי הוי שומא. ולענין שנת הי"ג, הקשו דמעיקרא משמע דכל פלוגתתם של רבנן ורבי יוסי בר יהודה היא עד שנת י"ב ויום אחד, אבל שנת הי"ג כולי עלמא מודו דהוי סימנין. ואילו בסיפא קתני דבן י"ג שנה ויום אחד כולי עלמא מודו דהוי סימן. ורב נחמן קאמר דהוי תנאי דפליגי בשנת הי"ג גופה. אמנם דחו, דאייירי בתינוקת ונחלקו האם שנת גדלות דתינוקת היא י"ב או י"ג. או דאייירי בתינוק ונחלקו האם שנת גדלותו היא י"ג או י"ב. או דחדא איירי בתינוק וחדא איירי בתינוקת כל חד כמאי דאית ליה. וכולי עלמא מודו דתוך הזמן כלפני הזמן. וכתבו התוס' דלהלכה פסקינן כהאי דחיה דכולי עלמא מודו דתוך הזמן כלפני הזמן, וכן הרי פסק רבא בלישנא קמא.

(2) היכא דבדקוה ולא הביאה סימנין, לענין חליצה וודאי דאינה כגדולה. ולענין מיאון תליא בפלוגתא אי חיישינן שמא נשרו או לאו. והיכא דלא בדקוה, דעת רבא דיש לסמוך על החזקה דמסתמא הביאה סימנין, אמנם הני מילי לענין שלא תוכל למאן, אבל אכתי אינו ראייה לענין חליצה ולא תחלוץ. וכתב רש"י דמדקאמר רבא דאינה חולצת בשנת הי"ב מוכח דסבר דתוך הזמן כלפני הזמן. והתוס' כתבו דאינו ראייה, דהא רבא איירי כשבדקו ולא נמצאו. אי נמי איירי בשלא בדקו. אבל שפיר איכא למימר דאם בדקו ונמצאו תוך הזמן כלפני הזמן. והא דאמרינן דחוששים שמא נשרו היינו דווקא היכא דבעל כשהגדיל דהוי אשתו מדאורייתא, אבל בלאו הכי אין לחוש.

ב. (1) לדעת רב הונא לוקה על מעשיו, דהא כל דינשו בפרשה של נדרים, ישנו אף בפרשה דלא יחל דברו. וכן מצינו בברייתא דהשוה הכתוב קטן לגדול לעונש בל יחל. אמנם קרבן מעילה אין לחייבו על הקדשו, משום שנאמר "זה הדבר" למעט דרק לענין איסור אמרתי לך ולא לענין קרבן. אמנם יש שחלקו על רב הונא וסברו דהאי קרא אסמכתא בעלמא היא, ואין הקטן לוקה, ויש שסברו דאף אחרים אינן לוקין וכמו שיבואר להלן. וכן איכא פלוגתא אי בית דין מצוין להפריש קטן מאיסורין.

(2) נחלקו רב כהנא עם רבי יוחנן וריש לקיש, דרב כהנא סבר דמופלא הסמוך לאיש מדרבנן בעלמא הוא ואין אחרים לוקין על מעשיו. ודעת רבי יוחנן וריש לקיש דמדאורייתא הקדשו ואחרין לוקין על מעשיו. ומכל מקום על שבועתו וודאי דאין לוקין, דהא אם אחד נשבע אין חבירו עובר על שבועתו. וכתבו התוס', דאף אי נימא דהתראת ספק לאו שמייה התראה, הכא לא חשיב התראת ספק לומר דשמא לא יביא שערות תוך שנתו ואינו מופלא הסמוך לאיש, כיון דסמכינן ארובא.

(3) מסקינן דאין נדריה כלום, משום דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת, ואפילו אינו בעלה אלא מדרבנן, מכל מקום סבורה שיכול להפר לה ונודרת על דעתו. ושפיר יכול לבטל נדריה.

(4) דעת רבי יהודה דאינה תרומה ואפילו הוא מופלא הסמוך לאיש. וכתבו התוס' דאף אי נימא דמדאורייתא הוא, מכל מקום להתיר אינו יכול אלא רק לאסור. ודעת רבי יוסי דמופלא הסמוך לאיש הוי תרומה, ואם אינו סמוך לאיש לא הוי תרומה. ומסקינן דאינו ראייה דסבר דהוי דאורייתא, משום דיש לומר שתרומה בזמן הזה דרבנן, ואתי דרבנן ומפקיע דרבנן.

ג. (1) תרומה בזמן הזה לדעת סדר עולם הוי דאורייתא, דהא כתיב בקרא "אשר ירשו אבותיך וירשתה" דרק שני ירושות יש, אבל ירושה שלישייתא אין משום דקדושת הארץ לא בטלה. אמנם מסקינן בדעת רבי יוסי גופיה דהוי דרבנן דקדושת הארץ כן בטלה. ולענין חלה מצינו פלוגתא דרבנן ורב הונא בריה דרב יהושע, האם בעינן כל יושביה עליה ולהכי הוי רק מדרבנן, או דאדרבה מדחייב רחמנא חלה קודם כיבוש וחילוק משמע דלעולם הוי דאורייתא.

(2) כתב רש"י דמדאורייתא איכא ביטול ברוב, ומדרבנן בעינן אחד ממאה. אמנם התוס' כתבו דיתכן לומר דאף מדאורייתא בעינן אחד ממאה, אמנם הסיקו ממקום אחד דמדאורייתא בטל ברוב. ולענין טבול יום מבואר בסוגיין דאינו מטמא בעיסה. וכתבו התוס' דמכל מקום לענין תבשיל אם ניכר התרומה לעצמה הרי רק בה מטמא הטבול יום. ולענין חיוב חלה נמי מבואר בסוגיין דאין חיוב חלה, והיינו משום דחלה בזמן הזה דרבנן. וביאר רש"י דכיון דכל החיוב הוא דרבנן אתי דימוע דרבנן ופטר חיוב דרבנן. והתוס' כתבו דגם אי נימא דמדאורייתא אינו בטל בפחות ממאה, מכל מקום אין החולץ נעשים כתרומה להפטר מן החלה, ורק מדרבנן יש לפטור ושפיר פטר חיוב דרבנן.

(3) משלו לפגה, בוחל, וצמל. ופגה היינו היכא דאין לה סימן לא ברדים ולא בשערות כפגה זו שהיא קטנה. ובוחל היינו שקצת גדלו הדיין, והיינו מלשון "וגם נפשם בחלה" או מלשון שינוי כדתינו "התאנים משיבחו", והרי הוא סימן לנערות. וצמל היינו יצאה מלאה, דהוא כבר סימן לבגרות. ופגה ובוחל שניהן עדיין היא ברשות האב למציאתה למעשה ידיה ולהפטר נדריה.

(4) לדעת רש"י נקטו במשנה סימני בגרות, ולדעת רבי יוסי הגלילי משייראו הקמטים תחת הוד, ודעת שמואל הוא אף על ידי החזרת ידיה לאחוריה. ולדעת רבי עקיבא משיטו הדיין. ולדעת בן עזאי משישחיר הפיטומת, ולדעת רבי יוסי משיהיה העוקץ והיינו חודו של דד גדול עד שאם ישקענו שוהה הוא מלחזור.

(5) שמואל סבר דאסור, דהא כתיב "תעבודו" ולא לבושה, ומכל מקום חזינן דבייש לאמתו לצורך בדיקת הסימנים ונתן לה דמי בושתה, וכתבו התוס' דהוא להוציא מן העונש. אמנם רב נחמן ורב ששת לא הקפידו על בושת העבדים.

ד. (1) לדעת רש"י נשאלה השאלה לענין סימני בגרות, ואמר רב להחמיר כדברי כולם. והיינו דכל שהביאה סימן אחד מאלו הסימנים הרי בוגרת ואינה בוגרת, ונפקא מינה דאם קידשה עצמה וקידשה אביה, צריכה גט מתרווייהו. אי נמי סגי באחד מן הסימנים להחשיבה גדולה לכל דבריה. והתוס' בעמוד א' כתבו דאייירי לענין סימני נערות, וביארו דפסקינן לחומרא לענין דלא תמאן, אבל גם לא תחלוץ.

(2) בסוגיין מבואר דיש חצר דקובעת למעשר. וביארו התוס' דהיינו מדרבנן, דאילו מדאורייתא רק פני הבית קובעים. ונחלקו בסוגיין איזה חצר קובעת, דדעת ר"ש דדווקא חצר שיש שם שומר כחצר צורית. ודעת ר"ע דיש אחד בלבד דהוא הפותח והסוגר. ודעת רבי נחמיה כל שאין אדם בוש לאכול בתוכה. ודעת רבי יוסי כל שאם נכנס לשם אומרים לו מה אתה מבקש. ופסק כרב ככולהו לחומרא, והיינו דסגי באחד מן החצרות כדי לחייב במעשר. עוד כתב רש"י, דאולינן לחומרא לענין לחייב, אבל לא לענין להפריש ממנה על דבר שנקבע בוודאי למעשר.

(3) היכא דנולדו בהן סימני סריס, לדעת בית הלל בין בזכר ובין בנקבה כל שהן בני עשרים, הרי הם סריסים, ובזכר הוא נפקא מינה דאינו מייבם ואינו חולץ, ובנקבה הוא נפקא מינה דאינה זוקקה ליבום וחליצה, וכן אם אחד קידשה הרי קידושי טעות, ויכול בעלה לישא את אחותה. ולדעת בית שמאי השיעור הוא ב"ח שנה. ודעת רבי אליעזר דהזכר בן עשרים והנקבה בת י"ח. והיכא דלא הביאו סימני סריס, הרי הם בחזקת קטנים עד שיעברו רוב שנותיהם, ומאז יש להחשיבם כגדולים וכסריסים.

(4) לדעת רב בכל הפרק השיעור הוא מעת לעת. ודעת עולא דרק היכא דמוכר "יום אחד" הוי מעת לעת. אבל לענין עשרים וי"ח דסריס לא בעינן מעת לעת.

ה. (1) השש של עבד עברי הם מעת לעת, ולרש"י הוא משום דכתיב "ובשביעית יעבוד" ולא משכחת לה עבודה בשביעית אם לא שנמכר באמצע השנה והרי עובד אף בשביעית להשלים השש. ובתוס' [כן ביאר המהר"ם] משמע דהילפותא ומבשביעית יעבוד דבעינן עבודה עד השנה השביעית ולא סגי במקצת מן השישית, ואמרינן דכי היכי דהאחרונה מלאה, כך גם הראשונה.

2) רב גדל אמר משמו של רב דקאי בעיקר על ערכין היכא דלא מוזכר בתורה "ומעלה", והיינו דומיא דכל הנך דקתני דהם כתובים בתורה. ורב יוסף אמר, דמלישנא ד"בן ובבת" משמע טפי דקאי אפרקין דיוצא דופן, לומר דאף לענין סריס בעינן מעת לעת, דאילו בערכין הרי כתיב בתורה זכר ונקבה ולא בן ובת.

3) לדעת רבנן מוכרח דהגיע סימן התחתון דלא משכחת לה בלאו הכי, ואף אם נבדק ולא נמצא יש לומר דנשרו. ולדעת רבי מאיר אינו מוכרח שהגיע סימן התחתון אלא יש רק רוב דבר. ואם לא נבדק, הרי יש לסמוך על הרוב לחומרא לענין עונשים ולענין להצריך גט על קידושה, אבל לא לענין חליצה, וכן לא לענין יבום לשיטתו דרבי מאיר דקטנה אינה מתייבמת מחשש שמא תמצא איילונית. ואם נבדק ולא נמצא, אמרינן דלא הגיע התחתון. (ועיין חידוד הלכות). והאי דהתחתון הוא עיקר ילפינן מהא דהשוה הכתוב איש לאשה, דמה איש בסימן אחד והוא התחתון, כך אשה בסימן אחד והוא התחתון.

4) אי נימא דהעליון אינו ראייה על התחתון, הרי יש לפרש המקראות כפשוטם דהגיע הדדין קודם השערות. ואי נימא דמוכרח שיבוא קודם התחתון. יש לומר דשדים נכונו בידוע ששערך צימח, והקרא דבעשות ממצריים דייך כולה קאי ארדין, וקאמר הקב"ה לישראל דכשהיו קטנים לא חזרו בהן, ואף כשהגדילו לא חזרו בהן. ועוד פירש רש"י דהמצריים לקו על ידי ישראל גם כשמיעבו דדיהן וגם כשיבשו דדיהן.

1. (1) כתבו התוס' דעת רבן שמעון בן גמליאל דלא כרבי מאיר ודלא כרבנן דמתניתין, אלא דבבנות כרכים מתוך שרגילין במרחצאות וודאי דהתחתון קדם. ומאיך בנות כפרים לעולם העליון קדם ואינו ראייה לתחתון, משום דטוחנות ברחיים ונפשטים דדיהם. ועוד אמרינן בסוגיין דבבנות עשירים רגילות שיביא סימן העליון קודם בצד ימין [ואינו ראייה לגדלות], משום אפקריותן הנתונה על צד ימין. ומאיך בנות עניים שייך שהצד השמאלי יגדל קודם זמנו מחמת ששואבות מים בצד זה, או שנושאות את אחיהן על צד זה. ויש מאן דאמר בגמ' דלעולם צד שמאל קודם לימין, ויש מאן דאמר דאדרבה לעולם הימין קודם.

2) לאחר שהגיע זמנה כיון דאיכא חזקה דרבה לומר דהביאה סימנים, הרי יש להאמין אף אשה שבאו הסימנים, ונפקא מינה לענין חליצה, דאי משום חזקה דרבה לא מהני לענין חליצה. אמנם איכא צד בסוגיין דרבי שמעון פליג ולשיטתו אינה נאמנת אלא לענין מיאון, ונפקא מינה בגוונא דבדקו אחריה אנשים ולא מצאו שערות, דסמכינן עלה לומר דהיו שערות ונשרו, והיינו אף בגוונא דאינו ספק דאורייתא כגון שלא בעל בגדלותה. ובתוך הזמן נמי נאמנת אבל רק לחומרא, והיינו לומר שלא תמאן אבל לא לענין חליצה. ואף בהא נפקא מינה היכא דלא נמצא שערות בבדיקת האנשים.

3) קודם הזמן אין בעיה שתבדוק, והיינו לענין שאם ימצאו אותן שערות לאחר שהזמן בידוע דהם שומא. וכן לאחר הזמן אין בעיה שתבדוק וכמו שנתבאר לעיל. ובתוך הזמן, לדעת רבי יהודה לא תבדוק, משום דאם תבדוק הרי נסמוך עליה לחומרא, ושמא לא בדקה היטב ומחמרינן עלה בחינם. ולדעת רבי שמעון כיון דתוך הזמן כלפני הזמן הוי כבדיקת קודם הזמן ושפיר יכול לבדוק. והאי קודם הזמן ואחר הזמן לרש"י היינו שנת הי"ג. והתוס' פירשו דהיינו יום הראשון של שנת הגדלות, דנחלקו רבי יהודה ורבי שמעון האם רגילות השערות הוא מצפרא או לאו.

1. (1) כתבו התוס' דלכתחילה יש לבדוקם קודם הפרק כדי שאם יהיו להם שערות וימצאו אף לאחר הפרק ידעו שהם שומא. אמנם אם באו לפנינו כשהם גדולים דאי אפשר כבר לברר, חולצים שפיר ולא חיישינן להא. ואם דדיה גדולים וודאי באו השערות ואין צריך לבדוק אותה.

2) כתבו התוס' דדוקא באופן דיחודה לכך, דהרי אף ניקב אינו מקבל טומאה אלא אם יחדו לדבר אחד. ועוד כתבו, דהיינו דדוקא כדרך שבני אדם רגילין ליחד, אבל בלאו הכי, כגון לעשות מכלי גדול לכלי קטן ביותר, הרי בטלה דעתו. וכל שניקב בגסטרא כמוציא משקה, הרי בטל מתורת כלי, לפי דאין אומרינן הבא גסטרא לגסטרא אלא זורקין אותה.

3) כל חרס העומד למשקין שיעור בטלתו הוא בנקב ככונס משקה, והיינו לענין מי חטאת דבעינן ביה "כלי". וכתבו התוס' דהיינו לענין ההואה על הטמא, אבל לא לענין הכהן המטהר שמוין עליו, דבהא תיקנו להוות בכלים שאינן מקבלים טומאה, ומשמע ברש"י ותוס' דהוא אף לענין קבלת טומאה. וכתבו התוס' דהיינו דדוקא בכלי חרס, אבל שאר כלים הם בשיעורים אחרים. ולאחר שבטל ממנו שם כלי מחמת הנקב, יכול ליחדו לאוכלין ואו שיעורו כמוציא זית, ואם ניקב כמוציא זית יכול ליחדו לרימונים ואו שיעורו כמוציא רימון. וכתבו התוס' דמאי דמהני יחוד להחזיר לו דין קבלת טומאה הוא דדוקא היכא דסגי ביחוד גרידא, אבל היכא דהוא שבר כלי וצריך תיקון, הרי תליא הוא בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן.

4) כתבו התוס' דלענין נטילת ידים דאמרינן דאם יש נקב ככונס משקה בצינור המחובר לנהר יכול לטבול בו את ידיו, היינו דדוקא נקב גדול שיש בו קילוח, דהא מדין ניצוק הוא מהני, ולא מהני בטיף אחר טיף דהוא שיעור דכונס משקה לענין בטלת שם כלי. אמנם בסוף דברייהם כתבו דיתכן דלאו משום ניצוק מכשרינן התם, וסגי אף בכונס משקה דסוגיין.

ח. (1) לדעת תנא קמא יניח את הכלי הנקוב בתוך עריבה מלאה מים ויראה אם נכנס לתוכה מים. ולדעת רבי יהודה בהאי בדיקה איכא חומרא טובא, דהרי המים נכנסים אגב דחוקא. אלא אדרבה יתן הכלי הפוך לתוך עריבה וימלאנה מים ויראה אם נכנס לתוכה. וכן מהני לשופתה על האור, דבכוח האור להעמיד נקב קטן, ואם אינו עומד הרי ראייה דהוא כונס משקה. ולדעת רבי יוסי לא מהני על גל האור, משום דבכוח האור להעמיד אף נקב גדול, אלא דדוקא על גבי רמץ. ואם מוציא טיף אחר טיף בידוע דהוא כונס משקה.

2) אם יש בה ציפורן, הרי בידוע שיש בה גם עצם ודינה כאבר לטמאות באוהל ואפילו אין בה כשיעור, ואפילו אינה עומדת בשורת האצבעות. ואם אין בה ציפורן, אבל יש בה עצם כשעורה, הרי מטמאה במגע ובמשא. וכתבו התוס' דאיכא מאן דסבר דהיינו טעמא דמטמא במגע ובמשא גזירה אטו עומדת בשורת האצבעות. ועוד כתבו, דאף אי נימא דמשום עצם כשעורה הוא, הני מילי לענין משא, אבל לענין מגע צריך לומר דהוא גזירה אטו יש בה כפול והבשר שעליה הוא שומר, או גזירה אטו נגיעה בעצם עצמה או אטו משא. אבל אם עומדת היא בשורת האצבעות, אף אם אין בה ציפורן ויש בה עצם הרי מטמאה באוהל.

3) דבר שאינו עומד למושב ככופת שאור וכדומה, אינה מטמאה במדרס, דהא כתיב "אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו הִנָּב" ודרשינן דדוקא המיוחד לו. אבל כל דבר המטמא במדרס הרי מוכרח דמטמא אף בשאר טומאות. והביאו התוס' דילפינן לה בקל וחומר מפכין קטנים.

4) גר וממזר וכן בעל מום וחלל אינם כשרים לדיני נפשות אבל כשרים לדיני ממונות. וגר וממזר שמעינן מדתני בתרי דוכתי כללא דלא כל הכשר לדון דיני ממונות כשר לדון דיני נפשות. ולא שמעינן להו מהדדי, משום דגר בא מטיפה פסולה, אבל מאידך מותר לבוא בקהל. וממזר בא מטיפה כשרה אבל אסור לבוא בקהל. וחלל ילפינן מדרתני בסנהדרין דאין מעמידים דין אלא מן המשיאים לכהונה. ובעל מום נמי נפקינן כי היכי דבעינן מנוקין בצדק. וכתבו התוס' דגר אינו יכול לדון אלא גר חבירו, משום דאינו מקרב אחיק, מלבד היכא דאמו מישראל. אבל ממזר דשפיר קרינן ביה מקרב אחיק, הרי כשר לכולם.

ט. (1) אותן הכשרים לדון לדעת רבי מאיר מוכרח דכשרים גם להעיד, מלבד אוהב ושונא דאסור לדון אבל מותר להעיד. ולדעת רבנן שפיר משכחת לה כשר לדון ואינו כשר להעיד, כגון סומא בשתי עיניו, דאינו כשר להעיד משום דאין סופו בכשרות, ומאיך כשר לדון משום דלשיטתם לא ילפינן ריבים מנגעים לפסול סומא. אבל רבי מאיר דילף מהתם הרי אף סומא כי היכי דפסול להעיד אף פסול לדון. ולדעת רבי מאיר כל הכשר להעיר אינו מוכרח דכשר לדון, דהרי הסומא בעין אחת יכול להעיד, ומאיך אינו יכול לדון, דהא ילפינן מנגעים דבעינן לכל מראה עיני הכהן. ולענין אשה כתבו התוס' דאף דלענין עדות היא פסולה, מכל מקום לענין דין לכאורה כשרה, דהא הוה הכתוב אשה לאיש, וכן מצינו בדבורה. אמנם דחו, דאף אשה פסולה לדון, וכן מבואר להדיא בירושלמי.

2) רבי יוחנן פסק דשרי לגמור הדין בלילה, דהא לא מיחה מן הסומא שבעירו לדון, ועל כרחך דהוא משום דסמך על הסתמא דקתני בה דשרי לגמור דין בלילה דלא גמרינן ריבנים מנגעים.

3) דבר המקבל טומאה אינו מוכרח דחייב במעשרות, דהרי בשר דגים וביצים מטמאים טומאת אוכלין, ואין בהם חיוב מעשר. ולענין תבלין כתבו התוס' דכל היכא דאינו ראוי אלא לטעמא, אין בו טומאת אוכלין ואין בו מעשר. ואם ראוי אף למאכל הרי יש בו טומאת אוכלין וחייב במעשר.

4) מדאורייתא החיוב הוא רק על דגן תירוש ויצהר. וחכמים חייבו בפאה רק על דבר שהוא אוכל ואינו הפקר ולקטנתו כאחת וגידולו מן הארץ ומכניסו לקיום. אבל במעשר לא הצריכו לקטנתו כאחת ומכניסו לקיום. וביארו התוס' דרבנן לא רצו שהעניינים יצפו לפאה בדבר שאינו מתקיים ובדבר שאין לקטנתו כאחת, שמא יפסידו יותר מאשר ילקטו במקומות אחרים.

י. 1) עולשין מעיקרן עומדים אף למאכל אדם, ועל כן יש בהם טומאת אוכלין. אמנם אם זרעום מעיקרא למאכל בהמה, הרי אינם מקבלים טומאה, אבל מחשבה לאכילת אדם מהני להם אפילו שנזרעו לצורך בהמה. ועיין לקמן.

2) דעת רבי יוחנן דאין מחשבה מהני על מחובר, משום דאכתי אינו מקבל טומאה. ורבה הוכיח לה מדחוינן לענין נבלת עוף טהור דטעונה מחשבה, ואף שבחיה היתה עומדת לאכילה. ובתוס' ביארו [לביאור המהרה"ם], דאילו מהני מחשבה מחיים, הרי בחייה נחשבת כבר כאוכל, וכן הוא הדין דכל אוכל שלא נפסל מאכילת כלב, אכתי שם אוכל עליה לענין קבלת טומאה. ודחה רבי זירא דאינו מוכח משום דאיכא למימר דאיירי דאתי מעלמא ולא עומדת לאכילה, ומשום הכי בעינן מחשבה כשמתה.

3) תרנגולא דאגמא כולי עלמא מודו דמין טמא הוא ואסור באכילה משום דאין לו את כל סימני הטהרה. אבל תרנגולתא דאגמא נכתבו התוס' ב' פירושים האם איירי בנקבת התרנגולא דאגמא, דלה כן יש סימני טהרה. או דאיירי במין אחר דכך שמו, נחלקו בו אם מין טהור הוא, או דכיון דפעם אחת ראוהו דורס ועל כן טימאוהו. ואי מין טמא הוא, הרי אינו מטמא בבית הבליעה. אבל אם מין טהור הוא הרי מטמא טומאה חמורה בבית הבליעה אף בלא מחשבה. ונחלקו רבנן ורבי יוחנן בן נורי, האם לענין להחשיבו אוכל לקבל טומאה אוכלין בעינן מחשבה או לאו. דלרבנן בעינן מחשבה. ולרבי יוחנן בן נורי לא בעינן מחשבה, משום דקל וחומר הוא, דאם מטמא טומאה חמורה בלא מחשבה, כל שכן שיטמא טומאה קלה בלא מחשבה.

4) נבלת עוף טהור בכרכין לא צריכה מחשבה, משום דיש שם רוב עם שיאכלוהו. אמנם אם נפל לגת ונמאס, תליא הוא בפלוגתא דרבי יוחנן בן נורי ורבנן. ובכפרין כולי עלמא מודו דבעי מחשבה, משום דאין שם רוב עם שיאכלוהו. ועוד כתבו התוס', דיש לומר דרבי יוחנן בן נורי סבר דאף בכפרין לא בעינן מחשבה, משום דאיכא קל וחומר.

יא. 1) הסיק רבא ואיתימא רב פפא, דכוונת רבנן לדחות, דשאני טומאה חמורה דבעלמא דלא מצינו לה דטעונה הכשר משקים ומשום הכי אף לא בעיא מחשבה, ואין ללמוד מינה לטומאה קלה דאף דנבלת עוף טהור אינה טעונה הכשר, אבל בעלמא טעונה הכשר. וליכא למימר משום דטומאה חמורה אינה עושה כיוצא בו, דאדרבה הרי קולא הוא ושפיר איכא קל חומר. וכתבו התוס' דאף ליכא למימר מה לטומאה חמורה דבעלמא אינה טעונה מחשבה, תאמר בטומאה קלה שבעלמא טעונה מחשבה, דהא איכא למדחי דאף טומאה חמורה יש בה מחשבה דהרי בעינן שתהיה ראיה לגר.

2) סיאח ועולשין שנזרעו לבני אדם הרי חייבים הם במעשר. אבל אם נזרעו לצורך מאכל בהמה. אין חייבים במעשר אלא אם כן יחשוב עליהם לצורך מאכל אדם, והאי מחשבה מהני אפילו במחובר. אמנם בעינן נמי שיהיה משומר ולא הפקר. נכתבו התוס' דסיאח סתם בחצר הרי היא למאכל אדם. ואף דאמר רבי יוחנן דלא מהני בהו מחשבה לטומאה בעודן מחוברין, מכל מקום אינו סותר לכללא דמתניתין דכל שחייב במעשר הרי הוא מקבל טומאה, משום דמתניתין מינא קתני.

3) המפקיר כרמו ועמד וזכה בו, חייב בפרט עוללות שכחה ופאה, ופטור מן המעשר, משום דבכל אלו מלבד מעשר כתיב תעזוב יתירא. וכתבו התוס' דאף מאן דילף מתעזוב יתירא לענין חיוב הפרשת פאה לאחר שקצר או אפילו לאחר שאפה, מכל מקום תרתי יליף מינה. והוכיחו מינה בסוגיין דמתניתין מינא קתני, דהא הכא חזינן פטור מן המעשר וחייב בפאה, ואילו במתניתין קתני דכל דחייב בפאה חייב במעשר.

יב. 1) מסקינן דסתם שבת לכמך עשוי, וכיון דנאכל בהדיא הרי חייב הוא בפאה וחייב בתרומות ומעשרות ומקבל טומאה. אבל לאחר שנתנה טעם בקדירה, תו אין בה חיוב תרומה וטומאת אוכלין. אבל שבת שמעיקרא עומדת לתבלין ולא לאכילה בהדיא, הרי אין בה חיוב מעשר ולא חיוב פאה ואינו מקבל טומאה.

2) לדעת רבי עקיבא תיאה וחלתית ניקחים בכסף מעשר, משום דאוכל נינהו, ואף דטעונים תיקון וטומאת אוכלין אכתי ליכא בהו, מכל מקום כיון דהוא תיקון מועט הרי חשיבי אוכל וניקחים בכסף מעשר. וכתבו התוס' דהוא הדין הקור. ועוד כתבו התוס' דאי נימא דתיאה דכתיב הכא היינו סיאח דעמוד א', צריך לומר דהכא לא איירי בחצר, דהרי בחצר אסקינן דסתמא לאכילה ומטמא טומאת אוכלין. ודעת רבי יוחנן בן נורי דכיון דאין מטמאין משום דאכתי אינו ראוי לאכילה, אף אין ניקחים בכסף מעשר. וכתבו התוס' דלא דמי לקור, משום דקור כשיכינו אותו לאכילה הרי יטמא אף טומאת אוכלין.

3) הכללא דמתניתין הוא דכל החייב בראשית הגז חייב במתנות, אבל שפיר איכא דחייב במתנות ואינו חייב בראשית הגז, דהרי ראשית הגז נדה רק ברחלים. ומבואר לעיל עמוד א', דמתניתין רבי ישמעאל היא דפטר טריפה מראשית הגז, דאי למאן דפליג, הרי אשכחן חיוב בראשית הגז ופטור מן המתנות.

4) עיקריהם של הלוח השוטה והדנדה חייבים בשביעית אבל אין בהן ביעור, משום דאינו כלה מן השדה בימות הגשמים. אבל העלה שלהם יש לו שביעית ויש לו ביעור.

5) קשקשת הוא לבוש הדג, וכך היה מקובל להם. ואסמכוהו אקרא דדברי קבלה "ושריון קשקשים הוא לבוש". ולא מהני להכשיר הדג בלא שני סימנים, משום דלפינן מבהמה דאינה נכשרת אלא במעלת גירא ומפרסת פרסה. אמנם אמרינן דכל שיש בו קשקשת ודאי יש לו אף סנפירים.

יג. 1) איכא מאן דאמר דירק אינו טעון ברכה לאחריו, ואיכא מאן דאמר דמים אין טעונים ברכה אחריהם. וכן מצוות אין טעונים ברכה אחריהם, מלבד תפילין לבני מערבא דסברי דלילה לאו זמן תפילין ועלה קאי קרא "ושמרת את החוקה", ועל כן היו מברכים בשעת חליצתן בלילה "לשמור חוקיו". אבל בשאר המצוות דאין מצווה בפרישה מהן הרי אין לברך. וכן הריח אין ברכה אחריה. וכתב רש"י דהוא משום דהנאתו מועטת.

2) ראוי להיות בן סורר ומורה רק כשיביא שתי שערות, דהא בפחות מכאן אינו בר עונשין, ואינו נעשה בן סורר ומורה לאחר שהקיף זקן התחתון, משום דבזמן זה ראוי כבר להוליד, ובן אמר רחמנא ולא הראוי להיות אב.

3) לדעת תנא קמא יכולה למאן רק עד שתביא ב' שערות, משום דרק לקטנה תניקו מיאון. ודעת רבי יהודה שיכולה למאן עד שירבה שחור, ומסקינן בגמ' דהיינו שתי שערות שוכבות שנראה כאילו רבה שחור על הלבן, או שתי שערות המקיפות משפה לשפה. אמנם אם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות, מודה רבי יהודה דאינה יכולה למאן, משום דהך ביאה משוה לה קידושין גמורין. אמנם יש שסברו להכשיר אף בנבעלה לאחר שהגדילה [משום דבועל על דעת הראשונה]. וכתבו התוס' דאם לא מיאנה ונשאת לאחר דעת שמואל דטעונה גט משני, והני מילי מדאורייתא, אבל מדרבנן טעונה גט אף מראשון משום דכשהגדילה אינה יוצאת מראשון בלא גט.

4) דעת רבי ישמעאל דמשכחת לה בגוונא שנשאה על תנאי, כגון על תנאי הוא כהן ונמצא ישראל. וכתב רש"י וכן הסיקו התוס', דהוא הדין בקידושי קטנות, ואף דבעל לאחר שהגדיל, מכל מקום כל הבעל על דעת הראשונה הוא בועל. והיינו דכתיב בקרא "והיא לא נתפשה" הא נתפסת מותרת, ומשמע שיש לך אחרת שאפילו אם לא נתפשה אלא זינתה ברצון מותרת. והיינו היכא דהקידושי הם טעות או בקטנות.

יד. 1) שתי השערות נחלקו בהן האם יכולות להיות אפילו בשתי מקומות באותו מקום, ואפילו אחת בקישרי אצבעות היד ואחת בקשרי אצבעות הרגל. או דאינן נחשבות סימן אלא אם תרוויחו במקום אחד. וכן נחלקו בגודלן האם הוא כדי לקרן בציפורן, או יותר ארוך עד שיוכל לכוף ראשן לעיקרן, או עד שינטל על ידי זוג. ופסקינן ככולהו לחומרא. וביארו התוס' דאינה חולצת עד שתביא שיעור שערות הגדול ככולהו ויהיו תרוויחו במקום אחד. [אמנם דדין גדולים סגי]. ואינה ממאנת משעה שתביא ב' שערות ואפילו השיעור הקטן ואפילו בשתי מקומות. ור"ת כתב דמשהגיעה לכלל שנותיה לא תמאן, משום דאין אנו יודעין לבדוק בכל גופה שאין בה שערות.

2) שתי גומות מהני כשתי שערות. והשערות שאמרו אפילו תרוויחו בגומא אחת.
3) לדעת רבי מאיר כל שיש אפשרות לחלק הכתם לשלשה ראיות, כגון שיש שלשה גריסין ועוד, הרי יש לה לחוש לחומרא משום זבה. וכל שכן בשלשה כתמים בשלשה מקומות. אבל בפחות משלשה גריסין ועוד, הרי יש לתלות בראיית שתי ימים ואפילו הוא יותר משני גריסין ועוד. ולדעת רבי חנינא בן אנטיגנוס, רק בשלשה חלוקים יש לדון אותה כזבה, אבל בחלוק אחד לעולם יש לתלות את שאר הכתם במאכולת שבאה אגב הזוהמא.

4) דעת רבי חנינא בן אנטיגנוס, שיש לצרף הראיה לחוש זב, אבל אינו מתורת ודאי, משום דשמא לאו מגופה הוא, ותביא קרבן ולא נאכל.

טו. 1) אם מצאה שיעור שיש לחלקו לשלש ראיות, דהרי ודאי דיש לחוש בה משום זבה [מלבד דעת רבי חנינא בן אנטיגנוס]. ואם מצאה רק כשיעור שתי ראיות, אם היה מקום לחשוש שראתה ראייה בבין השמשות, כיון דהוא ספק יום ספק לילה, הרי יש לדון כשתי ראיות, וביחד עם הראיה הנוספת הרי היא בספק זבה. אבל אם בדקה עצמה כל בין השמשות ולא ראתה דם, הרי ראייתה היתה על כרחך בלילה, וליכא אלא שתי ראיות.

2) אם בדקה עצמה רק בבין השמשות דרבי יהודה. תליא בפלוגתא אי חיישינן לבין השמשות דרבי יוסי שהוא אחרי בין השמשות דרבי יהודה, דמי שחושש לו, הרי אכתי יש לחוש עליה שראתה ראייה שיש לדונה כשני ימים. מלבד אי נימא דבין השמשות דרבי יוסי מישך שייך בבין השמשות דרבי יהודה, ואם בדקה עצמה כל בין השמשות דרבי יהודה, הרי ודאי דאף בדבי יוסי לא ראתה. ואם בדקה עצמה רק בבין השמשות דרבי יוסי, אי נימא דעד אז הוי ודאי יום, הרי שוב אין לחוש לראיה שהיא כשתיים. ועיין עוד בתוס' ד"ה אבל בדקה.

3) מבואר בסוגיין דנדה דלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה אינה בחזקת טהרה ואינה טובלת. ולדעת רש"י הוא אפילו בגוונא דהפרישה בשחרית מטהרה, משום דביום שרגילה לראות אין להוכיח מתחילת היום לסופו אלא טעון בדיקה. והתוס' כתבו, דאיירי בלא בדיקה, או דבדקה ומצאה עצמה טמאה. אבל במצאה עצמה טהורה ואפילו כמה ימים קודם, הרי היא בחזקת טהורה.

טז. 1) לדעת רבי מטמא עצמה, ולרש"י היינו לטהרות, ולתוס' היינו לחשוש לקלקול מנינה, ומטמאה קדשים משעת הכיבוס. ולדעת רבי שמעון בן אלעזר, לא יהיה כתם חמור מראיה גמורה, וכי היכי דבראיה גמורה חיישינן רק מעת לעת, הוא הדין לענין כתם.

2) לדעת רבי כל מעת לעת יש לתלות הדם בראייתה, ואין למנות אלא משעת ראיית הכתם ולא משעת הכיבוס. ולדעת רש"י אף תתחיל את פתח נדותה משעת מציאת הכתם. ולדעת רבי שמעון בן אלעזר אין לתלות הכתם בראיה. והא דלרבי תלינן בכתם שהיה מעת לעת לדעת ריש לקיש הוא רק היכא דהפסיקה בטהרה ביום השביעי לכתם דגילתה דעתה דמנתה משעת הכתם. ולרבי יוחנן אף בלאו הפסק טהרה הכי דינא. והתוס' כתבו, דכולי עלמא מודו דאינה יכולה למנות משעת הכתם אף לקולא, אלא מקולקלת היא למנינה משעת הכתם, ולאו בהא פליגו רבי ורבי שמעון בן אלעזר.

3) לדעת רש"י הוא הפסק בסוף יום השביעי, דמסקינן דכולי עלמא מודו דאורחא להפסיק בטהרה, ולדעת ריש לקיש דווקא אם הפסיקה בטהרה שבעת ימים לאחר ראית הכתם, יכולה לדון את פתח נדתה משעת ראית הכתם [בגוונא דראתה בתוך מעת לעת או ביומו ראייה גמורה]. והתוס' כתבו דאיירי בהפסק טהרה שקודם מציאת הכתם, דמה דאמרינן דתולה כתמה בראיה הגמורה הוא רק היכא דהפסיקה בטהרה קודם הכתם, דלריש לקיש בעינן בדיקה תוך מעת לעת למציאה, אבל בלאו הכי יש לחוש משעת הבדיקה. ולרבי יוחנן אף בדיקה קודם מעת לעת מהני לתלות בראיה הגמורה, דכיון דאין לחוש משעת הכיבוס, אף אין לחוש למעת לעת.